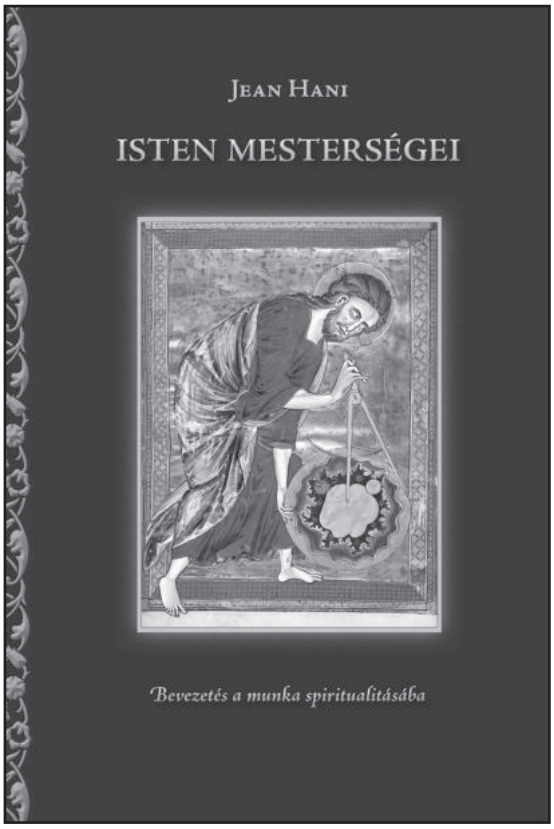

gálatra váró terület, mint az antikvitás, vagy a Kelet, nem szólva a primitívnek nevezett civilizációkról. Jellemző, hogy az utóbbiakat sokkal korábban és jóval nagyobb számban vizsgálták a vallásfenomenológia vagy a szimbológia területén, mint a kereszténységet. Az, hogy az ember érteni véli saját vallásának, kultúrájának alapjait, nem jelenti azt, hogy a konkrét megjelenési formán túl fogékony annak egyetemes szimbolikájára is, sőt. Erre kínálhat megoldást egy – a vallásfenomenológia és a szimbológia eredményeit is önmagába olvasztó, azokat egyúttal felülmúló – principiális vagy archetipikus gondolkozás megléte.

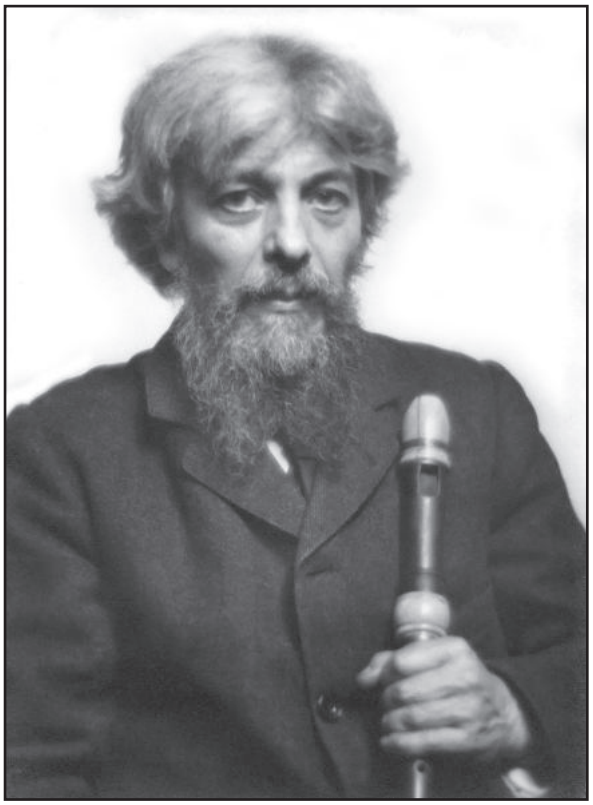
Jean Hani könyve – a fentebb mondottak kiváló példája – tizenkét, a Bevezetést és a Befejezést is beleszámítva tizennégy fejezetben vizsgálja Isten mesterségeit, ahogyan azok a *Szentírás*ban és a szenthagyományban foglaltatnak. A kötetet nyolcoldalas képmelléklet, középkori francia katedrálisok kőfaragványairól készített fényképek közzététele teszi teljessé; az egyes fejezetek között is hasonlóak, valamint szentírási idézetek díszítik a művet. Tartalmában nem túlbecsülhető, formájában kiemelkedő kötetet vehet kézbe az olvasó. Köszönet a Sursum Kiadónak, amely ezzel a kötettel indult útjára; csakúgy mint a fordítónak, Kocsi Lajosnak, aki a kitűnő fordításon túl – külön kiemelendő – valamennyi magyarul elérhető forrás azonosítására és megadására törekedett, ezzel is megkönnyítve az érdeklődő olvasó dolgát.

„A helyesen felfogott foglalatosságban az ember arra törekszik, hogy munkája révén Istent juttassa kifejezésre, ugyanakkor kellőképpen tudatában legyen annak, hogy a mesterség önmagában nem cél; tudja, hogy mesterségével Isten képmásához kerül közelebb, egyúttal azt is, hogy Isten nincs rögzülve e képmásban vagy feladatban, és hogy a benső utazás végén Isten »megszünteti a mesterségeket«, ahogyan megszüntet minden szimbólumot, hogy végül feltárja a kimondhatatlant." (147. sk.)

Stamler Ábel

ARNOLD DOLMETSCH, MARCO PALLIS ÉS AZ ENGLISH CONSORT OF VIOLS

„Az angol præraffaelita gondolat nem terjedt el, de biztos, hogy nem a mozgalom volt az, amely a korszakon megbukott, hanem a korszak volt, amely megbukott a præraffaelitákon" – írta Hamvas Béla „Orpheus" című esszéjében. A viktoriánus Anglia e művészcsoportjának tagjai *„a lehetetlent kísérelték meg, amikor a modern indusztrializmus kellős közepén az embert vissza akarták vezetni az egyszerűséghez, (…) meg akarták nemesíteni az ízlést, fölemelni az igényt"*. Hatásuk azonban volt,

Arnold Dolmetsch (1858–1940)

még Magyarországon is: a Körösfői-Kriesch Aladár és Nagy Sándor által alapított, 1901-től 1921-ig működő „Gödöllői művésztelep" festőit *„magyar preraffaelitáknak"* szokták nevezni.

Az angol preraffaeliták hatottak arra a régizenei mozgalomra, *revival*re is, ami a 20. század elején bontakozott ki szintén Angliában. Ennek egyik vezéregyénisége Eugène Arnold Dolmetsch (1858–1940) volt, aki *„kinyitotta a szépség egy elfeledett kincsesházának ajtaját"* – ahogyan írtak róla. Cseh származású, zongorakészítéssel foglalkozó családban született a franciaországi Le Mans-ban. Zenei tanulmányokat folytatott a Brüsszeli Konzervatóriumban, majd a londoni Royal College of Music-ban, ahol 1889-ben kapott diplomát. Rövid zenetanárkodás után a régi hangszerek kezdték érdekelni. A British Múzeumban található történelmi hangszerek gyűjteményének megtekintését követően 1893-ban készítette el első lantreprodukcióját, ezt követően pedig – egyik barátja, a preraffaelita William Morris ösztönzésére – első csembalóját, amit be is mutattak az 1896-os Arts and Craft (Művészetek és kézművesség) kiállításon. Létrehozott egy hangszerkészítő műhelyt a surrey-i Haslemere-ben, ahol szinte bármilyen 15–18. századból származó hangszerből készítettek kópiákat, köztük *viola da gamba*ból, lantfélékből, *blockflöte*kből és számos billentyűs hangszerből. 1915-ben megjelent könyve, a *The Interpretation of the Music of the XVIIth and XVIIIth centuries* (A 17–18. század zenéjének értelmezése) mérföldkő volt a régizenék hiteles előadásmódjának továbbfejlesztésében. 1925-ben alapított egy évente megrendezett kamarazenei fesztivált, az International Dolmetsch Early Music Festivalt, amit minden júliusban megtartanak a Haslemere Hallban.

Dolmetsch a családtagjait is ösztönözte, hogy elsajátítsák a hangszerkészítést és a zenélést, ebből kifolyólag gyakran koncerteztek együtt, természetesen a Dolmetsch-műhelyben készített hangszerekkel. A régi hangszerek újramegtalálása mellett olyan elfeledett régi angol szerzők újrafelfedezését is (részben) neki köszönhetjük, mint például John Jenkins és William Lawes. A halála után felesége, két lánya és két fia (egyikük sajnos 1942-ben, a háborúban halt meg) tovább folytatták a zenészi és hangszerkészítői tevékenységet, az úttörő mester szellemében, s napjainkban is létezik az ő leszármazottaiból alakult Dolmetsch Ensemble. A 131 darabból álló Dolmetsch-kollekció (benne az általa készített hangszerremekekkel) 1983-ban a londoni Horniman Múzeumba került.

Arnold Dolmetsch egyik legkiemelkedőbb tanítványa az a Marco Pallis (1895–1989) volt,

aki a tradicionális bölcseleti iskola szerzőjeként is híressé vált (személyesen ismerte például René Guénont, Ananda és Rama Coomaraswamyt, valamint Frithjof Schuont), és a hegymászásban is jeleskedett. Amellett, hogy Tibetben végzett kutatásokat, tanulmányozva a tibeti kultúrát és a buddhizmust, zenetudósként mégsem a keleti, hanem éppen az európai régizenével foglalkozott. Ez azért tanulságos, mert a keleti kultúrákkal foglalkozók hajlamosak lebecsülni vagy alulértékelni azt, ami európai, különösen a zene területén. Ennek legfőbb oka, hogy nem ismerik annak régebbi rétegeit, nem veszik a fáradságot, hogy elmélyedjenek benne. Pallis már a Royal Academy of Music (Királyi Zeneakadémia) tanára volt, amikor az 1930-as évek végén Richard Nicholsonnal megalapította a The English Consort of Viols együttest. A *„consort (of instruments)"* általánosan használt zenei kifejezés volt a 16–17. századi Angliában, és egyfajta hangszeres együttest, bizonyos – gyakran egymással rokon – hangszerek társulását jelentette. Az említett együttesben különféle *viola da gambá*kon játszottak a zenészek (Kenneth Skeaping és két fia, Adam és Roderick Skeaping, valamint Marjorie Lempfert), ezt egészítette ki az orgona (Richard Nicholson) és a csembaló (Elizabeth Goble). Ez volt az első professzionális előadói csoport, amely angol régizenére szakosodott. Számos koncertet adtak Angliában és külföldön, kiemelendő az 1964-es USA-beli turnéjuk, amelynek alkalmával Pallis találkozott Thomas Mertonnal, az író-költő trappista szerzetessel is. Az együttes eredeti felállása idején három hanglemezt adott ki. Később legalább további hat jelent meg, részben már más tagokkal (de konkrétan hangfelvétel még 1990-ben is készült The English Consort of Viols néven). Ezek többsége a reneszánsz kori Anglia zenéjét mutatja be, a régi királyi udvarét és családi otthonokét, Shakespeare korának és színházának zenéjét. Ezen albumok nehezen hozzáférhetők, igazi ritkaságok, szerencsés, aki meghallgathatja valamelyiket. Igazi jelentőségük úttörő mivoltukban áll, hiszen a rajtuk szereplő szerzők műveit és a korszak zenéjét ma már tömérdek hanghordozón, jó esetben élő koncerteken is meghallgathatjuk. Korunk információbősége ellenére viszont alig tudhatunk valamit az együttes történetéről, albumairól, éppen ezért – és a munkásságuk előtti tisztelgés végett is – álljon itt az általunk ismert diszkográfiájuk:

The Music of Their Royal Courts (London, 1967, Saga Records)

To Us a Child… (Eynsham, Oxford, 1968, Abbey "Pan" Records)

Music with her Silver Sound… (London, 1971, Decca "Turnabout/Vox" Records)

Music for Knole (H. n., 1977, Music with the National Trust)

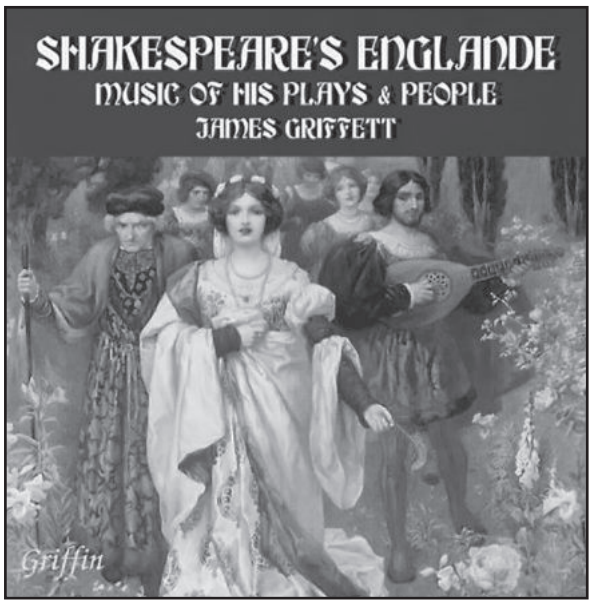
Music of the English Home 1570–1670 (New York, 1980, Turnabout/Vox Records)

Byrd. Songs and instrumental music (H. n., 1994, Musicaphon Records)

Thomas Tomkins and his contemporaries. Songs and Ensemble Music (H. n., 1995, Musicaphon Records)

Songs and Fantasies from the 16th and 17th centuries by English Consort of Viols (H. n., 2008, Countdown Media GmbH)

Shakespeare's Englande. Music of His Plays & People (Songs & dances by various composers, including Farnaby, Byrd, Gibbons, Morley, Cornysh, Dowland, Tomkins, Campion, Wilbye, & William Lawes) (H. n., 2010, Griffin Records).

Végül említsük meg, hogy Marco Pallis maga is szerzett zenét. 89 évesen publikálta például a *String Quartet in F#-t*, és nagyjából ugyanekkor adták elő *Nocturne de l'Éphémère* című művét a londoni Queen Elizabeth Hallban. Amikor 94 évesen meghalt, éppen a tantrikus tibeti buddhizmus egyik legfontosabb szentje, Milarepa (kb. 1052–1135) életén alapuló „operán" dolgozott. E befejezetlen műve egységbe foglalta volna élete két fő törekvését: a régi európai zene és a tibeti kultúra iránti szeretetét – de így is a nyugati és a keleti kultúra közötti hídépítések szép példája maradt.

Hegedűs Zoltán

Nagy Csaba
A MELANKÓLIA ANATÓMIÁJA
Koncert (Budapest, 2016. december 16., Hamvas Béla Alapítvány)

Örvények. Az örvények viselkedése aránylag találóan írja le azokat az eseményeket, amelyekről szó lesz. És persze kellően és szépségesen érthetetlenül.

A messzi légóceánok forgásrendszerei egymástól távol eső területeket összekötnek; a kölcsönhatások bonyolult mátrixba rendeződve, frontokkal és ciklonokkal, keresztszelekkel és *microburst*ökkel, izobárokkal és gradiensekkel, szigorú törvényszerűségek mentén zajló jelenségeket okoznak.

Más szavakkal ugyanez:

Esik az eső.

Akár így:

Volt egy koncert.

Előzmények?

Nyilván a meteorológiai kiindulási adatok, amelyekből csak néhányat ismerünk, máskülönben lenne tényleg komoly időjárás-előrejelzés, mint ahogyan nincs.